

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра механічної та електричної інженерії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія безпеки праці
(міжфакультетська вибіркова)

Розробник:
Володимир Дудник,
доцент, кандидат технічних наук,
доцент кафедри механічної та електричної інженерії

**Полтава
2023 р.**

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Психологія безпеки праці
Місце в індивідуальному	Міжфакультетська вибіркова
Назва структурного підрозділу	Кафедра механічної та електричної інженерії
Контактні дані розробників, які залучені до виконання	<i>Викладачі:</i> Дудник Володимир, к.т.н., доцент <i>Контакти:</i> ауд. 345А (навчальний корпус №3) <i>E-mail:</i> volodymyr.dudnyk@pdaa.edu.ua <i>Телефон/факс:</i> (0532) 56-96-87 <i>Сторінка викладача:</i> https://www.pdau.edu.ua/people/dudnyk-volodymyr-vasylovych
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність Освітня програма	Для всіх спеціальностей
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, які передують її вивченню: «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Психологія».

Заплановані результати навчання:

Мета вивчення навчальної дисципліни: є забезпечення відповідними сучасним вимогам знаннями студентів про потенційні можливості психіки людини в процесі праці та формування необхідних в практичній діяльності умінь та навичок для оптимізації трудової діяльності людини, максимальної реалізації творчого потенціалу працівників та забезпечення необхідного рівня безпеки праці на виробництві.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- підвищення працездатності і профілактики перевтоми працівників;
- запобігання монотонності праці та можливості її творчого збагачення;
- оптимізації виробничого середовища та умов праці;
- нормування нервово-емоційних навантажень;
- організації режимів праці та відпочинку;
- вдосконалення професійної орієнтації, професійного відбору й виробничого навчання;
- стимулювання трудової активності працівників на основі вдосконалення механізму мотивації.

Компетентності:

загальні:

ЗК 1. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати завдання у сфері професійної діяльності.

ЗК 2. Здатність до адаптації, творчості, генерування ідей та дій у новій ситуації, формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

Результати навчання

РН. Демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.

Програма та структура навчальної дисципліни:

Тема 1. Фізіологічна та психологічна основа трудового процесу.

Людський чинник у проблемі безпеки. Праця та її фізіолого-психологічні особливості. Фізичне і розумове навантаження. Показники тяжкості та напруженості трудового

процесу.

Класифікація праці за ступенем важкості й напруженості.

Тема 2. Система «людина-техніка-середовище».

Система «людина-техніка-середовище» (СЛТС) та її компоненти. Людина як динамічна ланка системи управління. Методичні засади оцінки діяльності оператора СЛТС.

Прийняття людини до навколишніх умов у процесі праці та їх вплив на безпеку праці. Значення адаптації в трудовому процесі.

Методичні засади визначення небезпечності об'єктів та процесів.

Аналіз видів, наслідків та критичності відмов елементів системи. Надійність технічних систем. Надійність оператора. Чинники надійності оператора. Середовищні чинники. Ергономічні чинники.

Тема 3. Психофізіологічні чинники умов праці.

Характеристика небезпечних та шкідливих психофізіологічних виробничих чинників. Теорії втоми. Вплив втоми на безпеку праці. Перевтома.

Стрес. Вплив стресу на безпеку праці. Дистрес. Моббінг.

Тема 4. Чинники зниження життєдіяльності людини.

Психофізіологічний стан особистості та безпека. Трудове стомлення. Монотонія. Конфлікти. Травматичний невроз. Стан тривоги.

Негативні соціальні чинники. Хворобливі стани.

Працездатність і біоритми.

Тема 5. Ергономічні та естетичні основи охорони праці на підприємстві.

Культура виробництва та охорона праці.

Ергономічні вимоги до організації робочих місць. Антропометричні характеристики людини. Естетика на виробництві. Кольори та знаки безпеки праці.

Тема 6. Психологічні аспекти підвищення рівня безпеки праці.

Психологічні причини небезпечної поведінки людей. Особистість та її безпека. Теорії травматизму.

Індивідуальні якості і безпека. Психофізіологічні якості. Соціальні якості. Виробничі якості.

Діяльність та її безпека. Соціально-психологічні складові діяльності. Мотиви і безпека діяльності. Підвищення безпеки праці з урахуванням «людського чинника». Професійна орієнтація. Професійний відбір (добір). Психофізіологічна експертиза.

Організація безпечної поведінки працівника в процесі праці. Концепція психологічного настрою на безпеку. Навчання і стимулювання безпечної діяльності. Трудовий колектив і його роль у забезпеченні безпеки праці.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Тема 1. Фізіологічна та психологічна основа трудового процесу.	18	4	4	10
Тема 2. Система «людина-техніка-середовище».	16	4	2	10
Тема 3. Психофізіологічні чинники умов праці.	14	2	2	10
Тема 4. Чинники зниження життєдіяльності людини.	14	2	2	10
Тема 5. Ергономічні та естетичні основи охорони праці на підприємстві.	14	2	2	10
Тема 6. Психологічні аспекти підвищення рівня безпеки праці.	14	2	2	10
Усього годин	90	16	14	60

Оцінювання результатів навчання

Форми контролю результатів навчання*

Результати навчання	Контрольна робота	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Підсумкова контрольна робота	Разом
РН. Демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.	24	36	16	24	100
Разом	24	36	16	24	100

* – для максимальної кількості балів

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				
	Контрольна робота	Виконання завдань самостійної роботи	Виконання вправ на практичних заняттях	Підсумкова контрольна робота	Разом
Тема 1. Фізіологічна та психологічна основа трудового процесу.	4	6	-	4	14
Тема 2. Система «людина-техніка-середовище».	4	6	-	4	14
Тема 3. Психофізіологічні чинники умов праці.	4	6	-	4	14
Тема 4. Чинники зниження життєдіяльності людини.	4	6	8	4	22
Тема 5. Ергономічні та естетичні основи охорони праці на підприємстві.	4	6	8	4	20
Тема 6. Психологічні аспекти підвищення рівня безпеки праці.	4	6	-	4	14
Усього	24	36	16	24	100

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти

Критерії оцінювання виконання контрольної роботи (0-24)

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
24-20	Завдання контрольної роботи виконані в повному обсязі, змістовно розкрито сутність кожного теоретичного питання, виконані практичні завдання, це свідчить про засвоєння теоретичних знань в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
19-15	Завдання контрольної роботи виконані, але в деяких теоретичних питаннях не розкрито сутність, практичні завдання виконані з помилками, це свідчить про засвоєння теоретичних знань в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
14-10	Завдання контрольної роботи виконані, але в теоретичних питаннях більшості завдань не розкрито сутність, практичні завдання виконані частково, це свідчить про не доопрацювання тем контрольної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
9-5	Завдання контрольної роботи виконані не в повному обсязі, в теоретичних питаннях більшості завдань не розкрито сутність, практичні завдання виконані із значними помилками, це свідчить про не доопрацювання тем контрольної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
4-1	Завдання контрольної роботи виконані частково, в теоретичних питаннях більшості завдань не розкрито сутність, практичні завдання не виконані, це свідчить про не доопрацювання тем контрольної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
0	Завдання контрольної роботи не виконані, що не дає можливості оцінити формування компетентностей та отримання результатів навчання.

Критерії оцінювання виконання самостійної роботи (0-6)

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
6-5	Самостійна робота виконана в повному обсязі, змістовно розкрита сутність кожного теоретичного питання, це свідчить про засвоєння теоретичних знань в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
4-3	Самостійна робота виконана в повному обсязі, але в деяких теоретичних питаннях не розкрита сутність та допущені помилки, це свідчить про не доопрацювання тем самостійної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
2-1	Самостійна робота виконана не в повному обсязі, в теоретичних питаннях не розкрита сутність та допущені значні помилки, це свідчить про не доопрацювання тем самостійної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
0	Теми самостійної роботи не опрацьовані, що не дає можливості оцінити формування компетентностей та отримання результатів навчання.

Критерії оцінювання виконання вправ на практичних заняттях (0-8)

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
8-6	Висока активність при виконанні вправ на практичних заняттях, здобувач вищої освіти приймав участь у дискусії проявив творчий підхід до розгляду питань, зробив аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
5-3	Середня активність при виконанні вправ на практичних заняттях, здобувач вищої освіти приймав участь у дискусії проявив творчий підхід до розгляду питань, зробив висновки та сформулював пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
2-1	Низька активність при виконанні вправ на практичних заняттях, здобувач вищої освіти приймав участь у дискусії, зробив висновки та сформулював пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
0	Не виконання вправ на практичних заняттях (відсутність на практичному занятті), що не дає можливості оцінити формування компетентностей та отримання результатів навчання.

Критерії оцінювання виконання підсумкової контрольної роботи (0-24)

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
24-20	Завдання контрольної роботи виконані в повному обсязі, змістовно розкрита сутність кожного теоретичного питання, виконані практичні завдання, це свідчить про засвоєння теоретичних знань в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
19-15	Завдання контрольної роботи виконані, але в деяких теоретичних питаннях не розкрита сутність, практичні завдання виконані з помилками, це свідчить про засвоєння теоретичних знань в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
14-10	Завдання контрольної роботи виконані, але в теоретичних питаннях більшості завдань не розкрита сутність, практичні завдання виконані частково, це свідчить про не доопрацювання тем контрольної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
9-5	Завдання контрольної роботи виконані не в повному обсязі, в теоретичних питаннях більшості завдань не розкрита сутність, практичні завдання виконані із значними помилками, це свідчить про не доопрацювання тем контрольної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
4-1	Завдання контрольної роботи виконані частково, в теоретичних питаннях більшості завдань не розкрита сутність, практичні завдання не виконані, це свідчить про не доопрацювання тем контрольної роботи, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: демонструвати уміння діяти соціально, відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), поєднувати глибокі професійні знання з фундаментальними моральними, правовими, етичними принципами та естетичними цінностями.
0	Завдання контрольної роботи не виконані, що не дає можливості оцінити формування компетентностей та отримання результатів навчання.

Трудомісткість

Загальна кількість годин – 90 год. Кількість кредитів – 3.

Вид підсумкового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими записаннями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його.

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichnadobrochesnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Робоча навчальна програма (Силабус), презентації, відеоролики.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Психологія праці та її безпеки: навч. посіб. / за ред. К.Н. Ткачука. Хмельницький: ХНУ, 2011. 135 с.
2. Пістун І.П., Кельман І.І., Вільковський Є.К. Охорона праці (людський чинник): навч. посіб. Львів: Афіша, 2008. 304 с.
3. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / за ред. В.В. Березуцького. Харків: Факт, 2005. 348 с.
4. Пістун І.П., Кіт Ю.В. Безпека життєдіяльності (Психофізіологічні аспекти). Практичні заняття: навч. посіб. Львів: Афіша, 2000. 239 с.
5. Основи охорони праці: підручник / за ред. М.П. Гандзюка. Київ: Каравела, 2008. 384 с.

Допоміжні

1. НПАОП 0.00-7.15-18. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями. URL: <https://cutt.ly/gmk60H1>
2. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності. Київ: Ніка-Центр, 2006. 580 с.
3. Лях І.М., Дудник В.В. Дослідження виробничого травматизму на підприємствах України: причини і фактори виникнення. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2020. №12 (234). С. 67-72.
4. Порядок складання та вимоги до санітарно -гігієнічних характеристик умов праці: затв. Наказом МОЗ України від 13.12.2004 р., № 614. Охорона праці. Бібліотека спеціаліста з охорони праці. 2006. № 7. С. 6-18.
5. Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці: постанова КМУ від 01.08.1992 р., № 442. Охорона праці. Правові консультації. 2008. № 9. С. 2-4.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державна служба України з питань праці. URL: <http://dsp.gov.ua/>.
2. Показчик нормативно-правових актів з охорони праці. URL: <http://dsp.gov.ua/pokazhchyk-normatyvno-pravovykh-aktiv-z/>
3. Національна бібліотека ім. В.І. Вернацького. URL: <http://nbuy.gov.ua>